

Genesis 48:14 – In de voetsporen van Jakob 8 – Gekruiste handen

- Lezing: Genesis 47:27-48:22

²⁸Jakob woonde zeventien jaar in Egypte; hij werd honderdzevenenveertig jaar. ²⁹Toen hij zijn einde voelde naderen, liet hij zijn zoon Jozef bij zich komen. 'Als je mij goedgezind bent,' zei Israël, 'leg dan je hand onder mijn heup en geef mij blijk van je liefde en trouw: zweer dat je me niet in Egypte begraaft. ³⁰Als ik straks gestorven ben, breng mij dan weg uit Egypte en begraaft me in het graf van mijn voorouders.' Jozef beloofde het. ³¹'Zweer het mij,' zei Israël. Jozef zwoer het hem, en daarna knielde Israël neer op het hoofdeinde van zijn bed.

48¹Niet lang daarna ontving Jozef het bericht dat zijn vader ziek was. Samen met zijn twee zonen, Manasse en Efraïm, ging hij naar hem toe. ²Toen men Jakob vertelde dat zijn zoon Jozef er was, verzamelde hij al zijn krachten en ging op de rand van het bed zitten. ³Hij zei tegen Jozef: 'God, de Ontzagwekkende, is in Luz, in Kanaän, aan mij verschenen en heeft mij daar gezegend. ⁴Hij heeft me gezegd: "Ik zal je vruchtbaar maken en je veel nakomelingen geven; er zal een groot aantal volken uit je voortkomen. En dit land zal Ik jouw nakomelingen voor altijd in bezit geven." ⁵Welnu, de twee zonen die jij in Egypte hebt gekregen voordat ik hierheen kwam, zullen als mijn eigen zonen gelden: Efraïm en Manasse stel ik op één lijn met Ruben en Simeon. ⁶Maar als je na hen nog meer kinderen verwekt, dan zullen die als de jouwe worden beschouwd. Zij krijgen grondbezit in het stamgebied van hun broers. ⁷Zo wil ik het! Want na mijn terugkeer uit Paddan is Rachel tot mijn verdriet gestorven op onze tocht door Kanaän; het was toen nog maar een uur of twee naar Efrat, en ik heb haar daar, langs de weg naar Efrat begraven.' (Efrat is het huidige Betlehem.)

⁸Toen viel Israëls oog op Jozefs zonen, en hij vroeg: 'Wie zijn dat?' ⁹Jozef antwoordde zijn vader: 'Dat zijn mijn zonen, die God mij hier gegeven heeft.' 'Laat ze toch dichterbij komen,' zei Israël, 'dan zal ik hen zegenen.' ¹⁰Doordat Israël al oud was, waren zijn ogen dof geworden, hij kon niet goed meer zien. Toen Jozef zijn zonen dicht naar hem toe had gebracht, kuste en omhelsde Israël hen. ¹¹'Ik had niet gedacht dat ik jou ooit nog zou terugzien,' zei hij tegen Jozef, 'maar God heeft mij zelfs je nakomelingen laten zien.' ¹²Jozef liet zijn zonen, die tegen Israëls knieën stonden, wat opzij gaan en boog zich diep voor hem neer. ¹³Daarna bracht hij hen beiden weer dicht bij zijn vader. Aan zijn rechterhand had hij Efraïm, die hij links van Israël plaatste, en aan zijn linkerhand had hij Manasse, die hij rechts van hem plaatste. **¹⁴Maar Israël kruiste zijn handen: zijn rechterhand legde hij op het hoofd van Efraïm, hoewel die de jongste was, en zijn linkerhand legde hij op het hoofd van Manasse, de eerstgeborene.** ¹⁵Hij zegende Jozef met deze woorden: 'De God naar wiens wil mijn voorouders Abraham en Isaak zich richtten, de God die mijn leven lang mijn herder is geweest, ¹⁶de engel die mij heeft bevrijd van alle onheil, Hij geve deze jongens zijn zegen. Moge mijn naam door hen voortleven, en ook die van mijn voorouders Abraham en Isaak, en mogen zij zich over de hele aarde uitbreiden.'

¹⁷Toen Jozef zag dat zijn vader zijn rechterhand op het hoofd van Efraïm had gelegd, leek hem dat verkeerd, en daarom pakte hij zijn vaders hand, om die te verplaatsen van Efraïms hoofd naar dat van Manasse. ¹⁸'Niet zo, vader!' zei Jozef. 'Dit is de eerstgeborene, u moet uw rechterhand op zijn hoofd leggen.' ¹⁹Maar zijn vader wilde dat niet. 'Ik weet het, mijn zoon,' zei hij, 'ik weet het. Ook uit hem zal een volk voortkomen, ook hij zal machtig worden. Maar zijn jongere broer zal machtiger worden dan hij, en uit hem zullen tal van volken voortkomen.' ²⁰Zo zegende hij hen die dag met de woorden: 'Jullie naam zal worden genoemd in de zegenwensen van de Israëlieten. Ze zullen zeggen: "Moge God u maken als Efraïm en Manasse."' Zo plaatste hij Efraïm vóór Manasse.

²¹Daarna zei Israël tegen Jozef: 'Ik zal nu spoedig sterven. Maar God zal jullie terzijde staan en jullie laten terugkeren naar het land van je voorouders. ²²En jou geef ik meer dan je broers: een bergrug die ik de Amoriëten met mijn zwaard en mijn boog afhandig heb gemaakt.'

- Filmpje: https://1drv.ms/v/s!AmRTgS_dSMzkgetHJVjs0kP4HIM2xg?e=caEnsJ

Preek

Lieve mensen,

Dat filmpje zojuist is een prachtige metafoor van hoe God dingen regelt. Hij keert alles altijd weer om. Kerst is daar wel het grootste voorbeeld van. Zoals die dierenarts bij de zwerfhond in de kooi kruipt. Op de grond gaat zitten eten. Uit een hondenbak. Zo daalt God zelf naar ons niveau. Krijgt deel aan ons leven. Ons wordt niet gevraagd om naar zijn hoogte op te klimmen. Nee, hij komt naar ons toe.

En het filmpje eindigt er mee, dat de hond juist naar het niveau van de arts wordt gehaald. Hij mag aan tafel mee eten. En dat is precies ook wat God met ons doet. Hij houdt net zo veel van ons als van zijn zoon. We worden prinses en prinsessen. Thuis bij God. Aan tafel bij hem. Straks krijgen we daar al een voorproefje van.

Kerst keert dus alles om. Onze eigen pogingen om het paradijs te herstellen. Onze eigen gedachten en filosofieën daarover. Al onze eigen berekeningen en handelingen. Om het goed te krijgen. Om onze toekomst veilig te stellen. We moeten leren dat die uiteindelijk doodlopen. Niet onze logica, niet onze kracht. Genade doorkruist onze berekeningen. Jakob heeft dat ook moeten leren. En precies daar geeft hij blijk van in het zegenen van de zonen van Jozef.

...

Jakob is aan het einde van zijn leven gekomen. Een bewogen leven. En als Jozef hem voor het laatst komt opzoeken, dan vertelt Jakob daarover. Zijn levensverhaal in een notendop. Over de beloften van God. En het verdriet over Rachel. Jakob ziet in de zonen van Jozef een vervulling van de belofte, die God hem eens in een droom deed. Veel nakomelingen. Deze twee zoons van de dood gewaande Jozef. Kleinzoons van de belofte. Manasse en Efraïm. Ze zijn een grote troost voor Jakob, nu hij al zo lang zonder zijn Rachel moet. Juist ook omdat ze van Jozef, Rachels zoon, zijn.

En dus wil Jakob ze apart zegenen. Voor de rest van zijn zoons uit. Jozef zet de jongens goed neer. Manasse aan Jakobs rechterhand. Efraïm bij diens linker. Maar dan kruist Jakob zijn handen. Hij zegent de jongste, Efraïm, met de eerstgeboortezegen. En Manasse krijgt de tweede zegen. Jozef wil het nog herstellen. Maar Jakob spreekt maar enkele woorden: ik weet het, mijn zoon, ik weet het.

Wat weet Jakob? Nou, hij heeft geleerd dat God niet volgens onze berekeningen werkt. Genade is een heel oneerlijk concept in onze ogen. Je herkent dat misschien wel uit die gelijkenis, die Jezus eens vertelde, in Matteüs 20. Dat er arbeiders zijn die voor dag en dauw aan de slag zijn. En arbeiders die te elfder ure, vlak voor het donker wordt, nog worden ingehuurd. En dat ze dan aan het einde allemaal hetzelfde loon krijgen. Die eersten zijn daar boos over, want genade? Genade is oneerlijk. Menselijk gesproken.

Daarom wil Jozef ingrijpen. Dit is niet hoe het hoort. De oudste moet de meeste rechten krijgen. De grootste zegen. Maar het is bij God anders. Juist de zwakkere, de achtergestelde, de kwetsbare en de kleine. Juist die zijn kostbaar in Gods ogen. Je hebt geen streepje voor als je een geweldige gelovige bent. Geen streepje voor op iemand die weifelend en twijfelend door het leven gaat. Onzeker van God. Onzeker van zijn of haar eigen geloof. Je hebt geen voorrang als je de Bijbel van A tot Z kent en alle verhalen kan plaatsen. Teksten kan citeren en prachtig kan bidden. Je bent niet meer begenadigd als je je leven lang al in de kerk komt en God van haver tot gort kent. Gods genade zet al onze prestaties. Wat we kunnen, wat we hebben. Gods genade zet dat alles in een ander licht.

Dát is wat Jakob heeft geleerd. En dát is wat hij door het zegenen van Efraïm en Manasse laat zien. Hij kruist zijn handen. God doorkruist onze plannen. Onze voorkeuren. Onze wensen. Hoe *wij* de wereld beter willen maken. God werkt anders. Soms onnavolgbaar, zeker. Maar altijd uit op het heil van deze wereld. Heelmaking.

Je ervaart genade alleen als oneerlijk als je denkt dat jij beter bent dan een ander. Als je vindt dat jij beter verdient. Omdat je meer je best doet. Omdat je op meer recht hebt. Jakob dacht dat ook. God had hem toch beloofd dat hij de grootste zegen zou krijgen? Dan heb ik ook het recht om hem naar me toe te halen! Maar nee, wachten op Gods tijd. Op *zijn* moment van zegenen. Hij komt wel bij zijn doel. Daar hoeft jij je geen zorgen om te maken. En dus ook geen voorzorgsmaatregelen voor te nemen. Dat weet Jakob nu.

Het is dan ook déze geschiedenis die een plek krijgt in Hebréeën 11, als het gaat over geloofshelden. Niet zijn gevecht met God, niet Jakobs slimmigheid en boerenbedrog, niet zijn rijkdom en zijn kinderschaar. Nee, dit is alles wat over hem genoemd wordt:

Slide ²¹Door zijn geloof kon Jakob op zijn sterfbed de beide zonen van Jozef zegenen; daarna knielde hij neer, steunend op de greep van zijn stok.

Waarom is dit dan zo'n geloofsdaad? Precies omdat Jakob nu eindelijk laat zien dat hij genade door heeft. In de vorige preek zagen we al dat zijn nieuwe leven begonnen was. Later heeft hij best nog wat streken uitgehaald en fouten gemaakt. En nu, aan het einde van zijn leven, nu laat hij zien dat hij weet dat genade uiteindelijk het enige is dat jou kan redden. Jouw berekeningen worden doorkruist.

Want zo werkt God. We zingen zo de lofzang van Maria. Zij heeft het al geleerd aan het begin van haar leven. Als jong meisje, zwanger van Jezus, zingt ze het uit. Hoe God juist de kwetsbare, het kleine en de geminachte in het middelpunt zet. In het licht van zijn genade. Zo begroette Gabriël haar toch ook. Avé Maria, je bent begenadigd, de Heer is met je. Een dorps meisje, niet in aanzien in haar tijd, wordt de moeder van Gods zoon.

En dus zien we uit naar Kerst. Dat de zoon van God in een stal geboren wordt. Eén van ons wordt. Geen pracht en praal. Maar dát is onze koning. Zo is onze God. Dichtbij. Hij daalt af in onze sores. Zodat wij, als die hond in het filmpje, die hond die niets aantrekkelijks had. Alleen angst. Zodat wij net als die hond aan tafel mogen bij onze Heer. Niet verdiend. Maar wat een voorrecht. Een tafel die hier aangericht wordt. Maar reikt tot in de hemel. Totdat alles nieuw wordt. En we voor altijd mogen leven hier op aarde. In het licht van Gods genade.

Amen